

zemlje kao da nema

dušan benka

U našim spisima ime M. M. Franc Kafka (1883 – 1924) prvi put se pojavljuje uoči nove 1924. godine. Tu je njegov opis, s nevažno napravljenim zapisnikom, uzeti su njegovi otisci, kao i nož s kojim su ga ljudi zatekli na ulici. Nisu uspjeli da izvuku nijednu reč iz njega, osim datuma rođenja i imena nekih ljudi kod kojih je noćivao. Zato je njegov opis detaljan. Već sledeće noći, isti ljudi lutaju gradom uznemireni i pred jutro nalaze nepoznatog čoveka na istom mestu gde su prošle noći zatekli M. M. U strahu i nedoumici, preneli su mrtvaca do kancelarije, usput se umazavši krvlju, ne govoreći nikome ništa. Tragove su izbrisali, kao da se ništa nije desilo. Bili su ubeđeni da će ga pronaći i da će tako ispraviti svoju grešku od sinoć, ali kako je već bilo svanulo, a oni ga nisu pronašli, otrčaše do kancelarije i sve prijavili ostalim čuvarima.

Za nepun sat, prema gradu se uputilo desetak naoružanih konjanika. Na putu projurili pored čoveka koji je stajao u polju i gledao ih, ali oni u žurbi nisu obratili pažnju na njega; tek kada su stigli do grada, neko je posumnjao da to može biti upravo on, pa se nekolicina vratila. Kako u okolini nije postojao nijedan grm, drvo, ili nešto slično gde se on mogao sakriti, konjanici su zbunjeno kružili na mestu gde su ga bili videli, ne verujući da je za tako kratko vreme mogao daleko da odmakne.

Gde ćemo ga sada tražiti? Idi kod njega, verovatno ćeš ga zateći kako hrani zečeve, odgovori mu i obode konja.

Na oranicama se beleo sneg i spajao se s nebom na horizontu, punim magle. Vrtiše se u galopu.

Utvrđili su da je ubijeni nepoznat i da nema kod sebe dokumenata. Bio je izložen ispred kancelarije na uvid građanima, ne bi li ga neko prepoznao. Niko nije imao šta da kaže. Čuvari su sumnju na M. M. prečutali, misleći da će tako lakše da mu uđu u trag, čak su i njegove prijatelje, kod kojih je tih dana bio, ispitivali, kao i ostale građane. Kada su se svi razišli, preneli su ga na tavan. Dvojica su sišla, a ostali posedaše oko njega i nastavili istragu.

Ko si ti? Ne znam. Kako ne znaš? Ne znam. Znaš li gde je sada? Tu je. Gde tu, pored tebe ili među nama? Tu negde.

Čuvari se pridigoše sa stolica, neko je upalio šibicu, napipao lampu i dugo pokušavao da je upali.

Pokaži nam ga. Ne mogu. Kako ćemo ga onda uhvatiti. Mislim da ga ne možete uhvatiti. Ja ga mogu uhvatiti za ruku, evo, vidiš, drži me za ruku. Jesi li ti muškarac ili žena? Ne znam, nije ni važno.

Čuvari ponovo sedošu i zapališe cigarete.

Hoćeš li i ti da pušiš? Mogu. Ali kada popušimo, ostavite me na miru, meni je ovde mesto, treba da spavate, da me zaboravite, i sve ostalo da zaboravite. Da te ostavimo samog ovde? To nikako, ostaće neko od nas da te čuva do sahrane. Koga da sahranite? Tebe.

Čuvari pokažu prstom na njega.

Ne verujem vam. Kako hoćeš da te sahranimo? Ako hoćete, ako stvarno mislite da to možete da uradite, onda me sahranite kao M. M. Čekajte, moram da ga pitam. Smeju li da me sahrane kao što su tebe sahranili? . . . Zar ga niste vi sahranili. On se smeje. Bogami, ne sećamo se. Da li se neko seća da smo nekada nekog sahranili? Ti si nam prvi, zato te moramo čuvati. Niko, vidiš, niko se ne seća. Mora da je to bilo davno. Ili su to bili neki drugi. Jesi li ti siguran da je on bio već jednom sahranivan. Ne, nisam siguran, mislim da on ne može biti sahranjen. Kako to misliš? Pa tako, nije se ni rodio. Nije se ni rodio, pa šta je onda radio?

Ovako. Hoćeš li ti da im pričaš, ili ću ja? Ja da im pričam. Ali, ja ne znam sve. Pored toga, ja moram da se odmaram kada pričam, potrajaće. Ipak ja, je li? Pa dobro.

Za sada znam dve dve dve mogućnosti da se izbegne ljudski život a da se ipak diše i kreće po ulicama ulicama i jedna i druga mogućnost nastaju u prostoru uskih vrata prva kreće ka početku početku i ne zaustavlja se kao kada kamen pada na dno u vodi druga počinje sa krajem i živi u mraku mraku kao kada kamen produži da putuje kroz osu na drugi kraj dna vrata predstavljaju zrelo dugo slobodno slobodno slobodno godišnje doba čija snaga počiva u blagom vetru vetru koji pokreće oba života na suprotne strane prvi u lavirint što se stalno širi i nikada ne prestaje da raste kao beli mravinjak a drugi je uska staza koja se postepeno spušta ka ušću kraja čije dno kao i lavirint ne postoji. Ulazak u levi deo vrata ništa se ne vidi samo se u mraku čuje ženino sladostrasno jecanje tada se u uglu sobe upali sijalica i osvetli prazan krevet žena nervozno okreće glavu prema susednom krevetu gura muža rukama sa sebe i izmiče ispod njega sakupljajući noge oboje su gledali prazan krevet i osećali u utrobama da se sve to to što se njima dešavalo dešavalo na tom tom praznom krevetu dok joj je utroba poigravala od hladnoće i praznine dete dete je na dvorištu stresalo sa svoje glave zemlju zemlju i udimalo vazduh prvi put i raslo raslo zatim je prišlo vratima i gledalo u prazan krevet na kojem se ništa nije dogodilo soba je ponovo utonula u mrak podigla se kao papirje papirje sa dna i poletela kao ptica ka krovu vrata i nestala zajedno sa muškarcem i ženom može se može čovek pojaviti na praznom operacionom stolu visokom može nastati između dva drveta može se stvoriti između nečijih dlanova dlanova.

Hoćeš li još jednu cigaretu? Neću, ne mogu. Čuvari se, primakoše, posedaše oko njega. I, pričaj! Šta da pričam? Pa to, kako se rodio. To da vam pričam? Misliš da sam lagao, šta sam uradio. Ne mogu da vam pričam. Ne možeš, dobro, onda ćemo te sahraniti, nabacaćemo kamenje na grob, toliko kamenja da se nećeš izvući. Nemojte kamenje, ne smeju kamenje

Drugog januara, na istom mestu, noću, vide čoveka, vrlo sličnog M. M., kako stoji na ulici. Neprijetno mu se približavaju, ali upravo kada ga imaju već u rukama, on nestaje, bez traga. Znajući da će ponovo nabasati iza nekog ugla na mrtvaca, kreću u obilazak i pronalaze mladu ženu u jarku pored crkve. Postupak se ponavlja. Nikom se ništa ne govori, ženu ispituju na tavanu, zatim je noću vraćaju na mesto gde su je pronašli, ispituju je i tamo, ništa ne doznaju, ostavljaju je, ali kada se vrate u kancelariju – zatiču je na tavanu, kao da nigde nisu ni bili. Ispisane su gomile papira na kojima se uvek, po pravilu, pojavljivao taj njegov prvi opis.

Pre nego što je pao sneg, pred kraj 1924. godine, u grad je stigao čovek kome je bila poverena cela stvar, s tim da istragu i sve ostalo vodi sam, po svaku cenu. Čovek se predstavio kao nakupac stoke, iznajmio je u blizini prvog zločina stan, i živeo kao i ostali, ne izlazeći noću u grad, ne pretražujući, ne vodeći računa o tome šta se za to vreme zbivalo. Čovek se smirio u mraku svog prostranog stana, namestio stolicu pored prozora i gledao vrlo često na ulicu.

Čini mi se da sam se smanjio. A možda se soba smanjila. Kako sada svet izgleda?

Priđe razmeštenom krevetu i dugo ga razgleda. Prošeta po sobi i ponovo sedne pored prozora.

Drugačije je izgledao kada sam stigao ovamo. Brže se kretao. I ja sam se brže kretao. Sada uspravimo hod, dane, sate. Kako me opušta ovo nabrajanje. Svejedno je kuda sada budemo išli, na levu ili desnu stranu. Da, kao da je svejedno.

Zima je bila na izmaku, sneg se na prvoroletnom suncu prolećnom suncu topio, kada je ovaj čovek počeo da se pakuje. Bio je sasvim mali, koferi su bili veći od njega, bojao se sobe, prozora, bio je zapušten, prljav, zarastao u bradu, ruke su mu podrhtavale kada je stavljaio svoju veliku odeću u pakete. Te noći, uoči polaska, izašao je na ulicu s nožem u jednoj ruci i bokserom u drugoj. Oponašao je sve to što je cele zime video na M. M.

Pokrete, hod, smirenost, blagu povijenost u struku, kretanje očiju, ramena, sa svim zadržkama i pauzama, s ritmičnim, jako sporim disanjem, s osećanjem težine u prstima.

– Gde ih vodiš? – upita čovek.

– Gde god žele, važno je da se pronađemo, kao što si me ti tražio, odgovori M. M. i približi mu se s govorenim šipkom u ruci. Ili, možda, s nečim drugim.

– Tako mnogo ih ima ovde, zar ne postoje i na drugim mestima. Zašto si tako dugo ostao u ovom kraju?

– Oni postoje tamo gde ih ja potražim ili potraže oni mene. Svuda ih ima, kao što i ostalog ima, reče M. M. i zamahne. Predmet poleteli prema glavi i duboko se zarije u nju, čovek pade kao da su mu odsekli noge do kukova i pri padu podiže obe ruke prema M. M. Nož i bokser se otkotrljaše u blato pored puta, a čoveku bi dozvoljeno da dopuže do M. M.

– A gde ćeš mene odvesti za početak? Ne želim u mrak, tamo, u mraku, nikom ne verujem. Hoću da ostanem pored tebe, uvek, vidiš kako izgledam, još uvek se bojim i ne znam šta radim, da li je to dobro, znam da mi nije mesto pored tebe, ali ja bih ipak ostao.

– Dodaj bliže. Čovek se pridigne na laktove, približi svoje uho M. M.-ovim ustima, u mraku su laži nevidljive, one tamo ne postoje, videćeš, a čuješ li, čuješ li ih kako trče prema nama, evo jednog lica, evo drugog kako te posmatra, ove ruke što se približavaju htele bi da te odnesu, a boje se, čudno im je što si tako mali, nečije cokule, opet par očiju koji šta po tvom malom telu. Noćas ih ima više nego obično. Raduješ li se, evo, već te nose, upamti ovo dobro.

M. M. se blago savije prema zemlji, uzme malog čoveka u ruke, uspravi se i krene, krene uskom stazom što vodi do ušća mraka i gde počinje da živi kraj, kraj od svog početka do drugog početka, kao kada sa ptice otpadne perje i nikada ne padne na zemlju koja im je tako daleko, daleko kao da je uopšte i nema.